

óhajnak, hogy bárcsak visszatérnének azok az idők, amikor mindegyik együttesben teljes volt a létszám!

I Az együttesek lényeges feladata a közreműködés a Budapesti Wagner-napokon. Bővül emellett vezetése alatt további operákkal a sor?

– Nem, hiszen úgy vélem, a Rádiózenekar zenedráma iránti igénye a Wagner-napokkal teljesen kielégül. Persze, fontos, hogy játszanak operát is, mert az visszahat a szimfonikus játékra is.

I Milyen műhelymunkát tervez az együttesel?

– Az igazság az, hogy én a műhelymunkát, mint elvont fogalmat nem nagyon szeretem. Nálam ez egy-egy produkció kapcsán merülhet fel. Az első koncerten Bruckner, Bartók hangzik fel, s mindkettő másfajta felkészülést igényel. A mániám pedig az, hogy ehhez megfelelő típusú próbák szükségeltetnek. Persze, a vonósok tartanak majd szólampróbát, de semmi új nem történik. Akkor lesz pozitív a folyamat, ha értelmesen tudok próbálni. Ha adekvát előadás születik. Márciusban Bach h-moll miséjét adjuk elő, ahhoz biztosan nagy előmunkálatok kellene. Fontos, hogy előre felkészüljünk. Szóval, számomra úgynevezett „műhelymunka” nem létezik, az egyes darabokra kell speciálisan felkészülni.

I Sok zenekarral dolgozik. Hogyan látja, miben változott az utóbbi időben az együttes hangzása, repertoárja?

– Vajda Gergely jó irányba vitte az együttest, hiszen a népszerű szimfonikus zene mellett sok kortárs darabot is műsorra tűzött. Ehhez nem nagyon lehet mit hozzá tenni. Igazán csak az lenne lényeges, hogy minél több alkalmuk legyen a muzikusoknak pódiumra ülni. Megfelelő válogatás kell, hiszen kortárs zenét játszani igazi miszsió, de szükség van a szélesebb repertoárra is. De a Rádiózenekar mindig sokféle műfajt játszott. Azt kicsit hiányolom, hogy nevesebb karmestert nincs mód meghívni... Pedig most, amikor elhunyt Claudio Abbado, eszembe jutott, hogy – tudomásom szerint – az első magyarországi fellépése a Rádiózenekarral volt, a Zeneakadémián. Elképesztő produkciót hallhattunk. Most azonban ez a kevés koncert nem ad lehetőséget más művész meghívására. Arról nem is beszélve, hogy a VI-os stúdiónál nem hiszem, hogy van rosszabb akusztikájú terem az országban. Csoda, hogy az együttes ilyen próbateremben is ilyen jó szinten tud játszani. Hozzá lehet szokni, de nem ideális. Próbálok egyébként a dirigensi nimbuszt némiképp letörni, hogy az együttes ne legyen karmesterfüggő. Mindig azt mondogatom, ha hallgatják egymást, sokkal többet megtudnak a darabról, mint ha csak a karmesterre bízzák magukat.

I Mennyire jut ideje az együttesre az Operaház mellett?

– Kivétel nélkül helyzetben vagyok, hiszen a főigazgató engedélyezte, hogy még egy évet kapjak közalkalmazottként a dalszínházban. Így az Ybl-palotában utolsó mohikán lettem, ahogy azonban betöltöttem a 63. évemet, akkor közös megegyezéssel nyugdíjba megyek. De kötünk egy négy esztendőre szóló szerződést. Remélem, az operai tevékenységem mellett lelkiismeretesen el tudom látni az összes tennivalót, ami a Rádiózenekarnál betöltött pozícióval jár.

I Úgy látom, hogy mostanában a dalszínház mellett több együttesel is dolgozik, például a Nemzeti Filharmonikusokkal...

– Nagyon örülök, hogy évente kapok meghívást a NFZ-től, szívesen dolgozom velük és a jelentősebb vidéki együttesekkel is. Mind elképesztő módon fejlődtek az elmúlt évtizedekben. Élvezem a koncerteket, de számomra az az egészséges, hogy operát leginkább a dalszínházban dirigálok. Olyan sok mű van, amit még nem vezényelhettem! Ha még kilenc életem volna, az is kevés lenne, hogy mindent dirigáljak, amit érdekesnek tartok. Bár a kortárs darabokra nehezebben veszem rá magam, kötelezőnek tartom. Szükség van ugyanis az egyensúlyra. Nem szakosodni kellene, hanem mindenre foglalkozni!

R. Zs.

„Mindenkiben jónak kell lenni”

Strausz Kálmán hangzásról, sokszínúségről, kórusról

Opera, német romantikus dalok, s persze Kodály és Bartók művei is rendszeresen felhangzanak a Honvéd Férfikar egyre sokasodó fellépéseiben. Hagyományos koncertjeik mellett az MTA Dísztermében indított bérletsorozatuk is hatalmas siker, rendszeresen énekelnek az Erkel Színházban és nagy tetszést arattak az iskolákban rendezett, interaktív énekóráik. Az együttes – amelynek vezetését négy esztendővel ezelőtt, 2010 márciusában vette át Strausz Kálmán – egyedülálló művészi teljesítményéért tavaly elnyerte a Magyar Örökség-díjat is. A Honvéd Férfikarnál folyó munkáról és a folytatásról Strausz Kálmán beszélt.

I Egy korábbi, kórusokról szóló összeállításban azt nyilatkozta, hogy amikor átvette a Honvéd Férfikart, nem akart mindent megváltoztatni. Jól ismerte az együttest, tisztában volt az erőnyeivel, csak a reper-

toárt kívánta némileg átalakítani... Arról beszélt, ahhoz, hogy nőjön a koncertszám, másbóvá kell helyezni a hangsúlyt.

– Így igaz, s úgy vélem, a „szomorú zene”, azaz a klasszikus repertoár felé kell halad-

nunk. Amikor ugyanis átvettem az együttest, akkor főleg crossover darabokat adott elő a leggyakrabban. A férfikar hatvan éves születésnapján koncertjének programjából is fájón hiányoztak Bartók és Kodály művei. Persze, ez nem jelenti azt, hogy most csupán ennek a két zeneszerzőnek a darabjait énekeljük, hiszen egyre sokszínűbbé válik a repertoárunk. Ahhoz, hogy érzékelhető legyen a változás, szükség volt némi időre, hiszen egy ekkora társulat olyan, akár egy nagy és lassan forduló tankhajó. De mióta átvettem az együttest, azóta jelentős az irányváltás...

I A koncert-kalendáriumukat böngészve azt látom, hogy nagyon sokféle kompozíciót tartanak műsoron, s emellett színházban, operaelőadásokban szerepelnek, s készülnek lemezeik is.

– A Liszt-év alkalmából rögzítettük például lemezre a Szent Szaniszló oratóriumot, amely magyarországi bemutatóként hangzott fel, s valóban mind a mai napig rengeteg mindenfelől foglalkozunk. A Nemzeti Színházban közreműködik a kórus az általam vezényelt Honegger-darab, a Johanna a máglyán előadásában, s ez a produkció nemsokára Szentpétervárra is ellátogat. Emellett az Erkel Színház több darabjában szerepelünk, a következő időszakban például A bolygó hollandiban külső kart énekel a férfikar, és ősszel is nagyon sok új opera vár művészeinkre. Most már én gondolom azt, hogy kicsit talán fékezni kell, hiszen ha összeszámolom, akkor a következő szezonban ötven színházi előadásban veszünk részt, és akkor még a koncertjeinkről nem is beszéltem...

Ha jól tudom, először a Bánk bánban énekelt a férfikar. Hogyan kezdődött az operabázi együttműködés?

– Amikor az Erkel Színház újraindította a kápit, rövid idő állt rendelkezésre egy produkció színreviteléhez, s mivel az Operaház kórusa ezt a kettős feladatot már nem tudta ellátni, Ókovács Szilveszter főigazgató engem kért meg egy nagy énekkar szervezésére, amely ellátná az Erkel színházi feladatokat. Magától értetődött, hogy a férfikarnak részt kellene ebben vennie. A férfikar szívesen vállalkozott rá, s a másik együttesem, a Budapesti Stúdió Kórus is részt vett az Erkel-operában. A felállás azóta annyit változott, hogy ez utóbbi együttesnek a 80%-át – amikor státusz bővítési lehetőséghez jutott az Opera – felvették a dalszínházba. Néhányan a Honvéd Férfikarból szintén az Erkelre választották. Így sok jól képzett, szakirányú végzettséggel rendelkező hölgy és úr került az énekkarba. Engem pedig felkértek az Erkel Színház megbízott karigazgatójának.

Hogyan született másik együttese, a Budapesti Stúdió Kórus?

– Még a Rádiókórus vezetője voltam, amikor Körner Tamás felhívott, hogy szüksége volna egy énekkarra a Budapesti Fesztivál Zenekar Mozart-operákat bemutató sorozatához. Nagyszerű – válaszoltam, de mire az előadás megvalósul, addigra én már nem leszek a Rádiónál. Elmondtam azonban azt is, hogy kihez forduljon. Erre visszakérdezett: miért, nem tudok egy kórust összerendezni?! Hát, életre hívtam egyet, hamar megszületett a 24 fős együttes. Ma már olyan operában is szerepelünk, mint az Aida, ahol 110 kóristára van szükség. Énekelünk egyébként a Budapesti Wagner-napok előadásain is. Állandóan érkeznek az újabb és újabb felkérések.

Ezek szerint szükség van ilyen kórusokra...

– Igen, tennivaló akad bőven. Ennek egyik oka az, hogy a Rádiókórusra kimondták a végszót... Egyébként én még a mai napig mindenkinek ajánlom az ottani együttest, a válasz azonban általában az, hogy bonyolult, nehézkes velük az együttműködés. A Nemzeti Énekkar nagyon elfoglalt, s az Operaház kórusa sem ér rá semmire. Szabó Sipos Mátéval, a dalszínházi karigazgatóval folyton-folyvást azon dolgozunk, hogy minden rendben legyen, és minden operaelőadáson, mindkét színházban jól szóljon a kar. A következő szezon ugyanis elképesztően sűrű. Olyan darabok kerülnek színre az Erkelben, mint a Carmen vagy A bűvös vadász. Az újonnan felvett énekkari tagoknak a premierek mellett a repertoárt is meg kell tanulniuk. Decemberig összesen 11 darabot...

Térjünk vissza az Erkel színházi feladattárra. Mikortól és mennyi időre szól ez a felkérés?

– Tavaly augusztustól egy esztendőre, és ezt jónak is tartom. Azért vállalkoztam rá, mert valamit a nulláról kell felépíteni. Miután a szakmát már jó néhány évtizede űzöm, bízom benne, hogy megfelelő lesz az építmény... Egyelőre úgy tűnik, az, hiszen nagyon jó visszajelzések érkeznek az Erkel kórusról, s az előadásokban résztvevő férfikarról is.

Gondolom, most minden énekes Önnél jelentkezik...

– Így van, folyamatosan megkeresnek az újabb és újabb művészek, de szükség is van rájuk, hiszen most, amikor az Erkel Színházban sok énekes jutott státuszhoz, bizony mind a két kórusomnál pótolni kellett a létszámot.

Látom a Honvéd Férfikar fényképét az irodájában...

– A fotó elkészülte óta részben változott a társulat, szerencsére azonban tényleg mindig akadnak jól képzett művészek. Sokan inkább bennünket választanak, mint a dalszínházat, mert a sok feladat ellenére nálunk kicsit lazább az élet, mint egy estéről estére játszó teátrumban. A szolistaambíciókkal bírónak ideális a mi társulatunk, és a Honvéd mindig is nevelő műhely volt. A férfikar tagjai közé tartozott például Ilosfalvy Róbert, Réti József, Gregor József vagy Gulyás Dénes. Most is akad olyan énekesünk, aki szolista évek után jött vissza hozzánk, de most újra sokasodnak a felkérései, s van olyan tehetséges fiatalunk, aki bontogatja a

szárnyait. Tudom, néhány esztendő múlva elhagy minket, de ez nem is baj, hiszen ennél az együttesnél ez mindig így zajlott. Mindez jó és komoly hagyomány, amit folytatni kell. Arról nem is beszélve, hogy egy kórusnál mindig szükség van némi vérfrissítésre, nem jó, ha egyetlen korosztályból kerülnek ki a tagok.

A vezetése alatt mennyiben változott a hangzás?

– Nem akartam, hogy az a jellegzetes, erős, férfias hang, ami a Honvédot jellemzi, károsodjon, de tudatosan terveztem például olyan koncertet az MTA Dísztermébe, amely a német romantikából válogatott, s bizony légiessen, könnyeden, karcsún szólt a kórus. Akadt kritikus, aki a hangverseny után azt mondta, nem is képzelte, hogy ilyen stílusra is képes ez az együttes. Ma mindent tudni kell: a cappella darabokat énekelni, operában szerepelni, s persze megfelelő hangerővel előadni a Toborzót is. Továbbra sem szeretném elfelejteni a hagyományokat, hanem azt megőrizve kívánom az énekkar előadói készségét színesíteni.

Mennyiben változott a műbelymunka, a hangképzési gyakorlat?

– Felvettünk egy hangképző tanárnőt, akihez az urak lelkesen járnak, mert amellett hogy kiváló tanár, nagyon csinos is. Az eredmény pedig hallható, például azon a házikoncerten, amelyen remek operai szólók, duettek hangzottak fel a tagjaink előadásában. De persze emellett van, aki továbbra is a régi énektanárjához jár. Mindenkire magára bízom a választást, a lényeg az, hogy legyen külső kontroll.

Az MTA-s béreltsorozat az Ön ötleteként született?

– Közös volt az elképzelés, s a Tudományos Akadémiával együtt hívtuk életre. A sikerének mindannyian nagyon örülünk. Már német kollégát is hívtunk vezényelni, aki betegsége miatt sajnos nem tudott fellépni – Riederauer Richárd másodkarnaggyal ugrottunk be a helyére – s szeretném is, ha a vendéglátás folytatódna. A sorozatot pedig elindítjuk jövőre is.

■ Mit tervez még a következő szezonnra?

– Akad egy nagyon komoly vállalkozásunk. Száz éve tört ki az I. világháború, s mi felkértünk több kortárs zeneszerzőt, komponáljon kantátákat e tárgyban. Az alkotók: Csemiczky Miklós, Selmeczi György, Vajda János, Orbán György és Gyöngyösi Levente. Négy kompozíció már meg is született, és igazán kiválóak. A feldolgozott szövegek közt akad zsolttárszlet, népdal, Ady-vers, katonasírató. Nem sokat tudnak erről a korról az emberek, pedig jelentős a népzene gyakorlati hatása, hiszen ekkor még népdalok is születtek, például a Mikor megyek Galícia felé vagy a Fiumei kikötőben megáll egy gözhajó kezdetű. Több száz van belőlük. S a haditudósítók között olyan kiváló szerzők is akadnak, mint Karinthy Frigyes vagy Molnár Ferenc. Mednyánszky pedig a lövészárkok szélén ülve készített vázlatokat a szerb fronton történekről... Mindezt szeretnénk felhasználni a koncerten, lesz vetítés, felolvasás. Az szintén nagyon érdekes, hogy száz év elteltével hogyan hatnak a történetek a zeneszerzőkre. Ha ez a tervezett, nagy produkció megvalósul 2015 tavaszán, akkor mindenképpen készül róla felvétel, s remélem, több alkalommal is elő tudjuk adni.

■ Azt látom, hogy külföldön is egyre többet koncerteznek...

– Felléptünk például Krakkóban, egy visegrádi projekt keretében adtuk elő a Szent Szaniszló oratóriumot, megnyertük a pro-

dukcióhoz az ottani zeneakadémiát, s lengyel, cseh énekesek is pódiumra léptek. A közönség végül állva tapsolt. Szeretnénk még ezt a darabot máshol is bemutatni, csak a forrásokat kellene megteremteni hozzá...

■ Amikor 2011-ben beszélgettünk, említetted, hogy pénzühányal küzdenek. Azóta javult a helyzet?

– Kicsit igen, de óriási lyukat kellene befoltozni. Emelkedtek a bérek 10–15%-kal, de még így is jóval kevesebb, mint amit például az Erkel Színház kórustagjai keresnek. Ott énekelnek, egy színpadon, de az egyik csak a fele pénzt kapja ugyanazért a teljesítményért... Ezt nem tartom jónak. Az elvégzett munka ellenértékének tükröznie kellene a minőséget is. Szerintem már 8–15%-nyi különbséggel is elégedettek lennének.

■ Sokféle módon próbálnak pénzhez jutni...

– Igen, hiszen bár non-profitok vagyunk, azért még bevételkötelesek. Az is új irány, az építkezés következő köve az együttesnél, hogy kottakiadással is foglalkozunk. Ha nekünk komponálnak egy művet, akkor azt mi kívánjuk megjelentetni. Ne egy amerikai kiadó profitáljon belőle.

■ Mit gondol, minek köszönhető a Magyar Örökség-díj?

– Nem az utóbbi két évnek, hanem annak az értéknek, amelyet a Honvéd Férfikar képvisel. Az együttes a magyar kultúrának nagyon fontos szereplője. Óriási elismerés ez a kitüntetés, már csak azért is, mert a Honvéd Együttes egésze már egyszer átvehette az Örökség-díjat, ez a mostani azonban csak a férfikarnak szól.

■ Mennyiben változtak a tárcánál a feladataik?

– Nem tartozunk már évek óta a honvédelmi minisztériumhoz, hanem az Emmi-

hez, viszont van egy megállapodásunk arról, hogy évente hány alkalommal kell fellépniük honvédségi rendezvényeken. Legutóbb például a költészet napja alkalmából szerepeltünk egy olyan koncerttel, amelyen népdal- és versfeldolgozás egyaránt elhangzott, s nagyon-nagy sikert arattunk.

■ Azt látom, még iskolákban is népszerűsítik a zenét...

– A zene házhoz megy – ezzel a címmel jártuk az intézményeket, s tényleg interaktív énekórákat tartottunk, amit a gyerekek nagyon élveztek. Tetszik, nem tetszik, be kell őket is vonni, mert egyébként nem tudjuk felkelteni az érdeklődésüket. Több ezer fiatalhoz jutottunk el. Szeretnénk folytatni, kérdés, hogyan lesz rá idő...

■ Három esztendővel ezelőtt említetted, hogy szívesen fogadna fiatal karnagyokat a Honvédnál. Megvalósult ez a terve?

– Sajnos e témában nem sikerült előrébb lépni... Pedig egyre inkább azt látom, hogy a fiatal végzett kollégák nem tudnak mit kezdeni azzal az iparszerű termeléssel, ami egy színháznál zajlik. Az olyan karnagy, aki bárhová beállítható, nem túl sok van, s mind legalább 40-50 éves. Szükség lenne rá, de egyelőre nem látom a megoldást...

■ Milyen rövid és hosszú távú tervei vannak a Honvéd Férfikar élén?

– Szeretnék több külföldi kollégát meghívni a kórus élére, s ezzel is némileg visszacsoposolni a nemzetközi vérkeringésbe, s fellépni jelentősebb pódiumokon. Emellett a magyar kóruskultúrát kívánom népszerűsíteni itthon és a magyarlakta vidékeken. A mostanra elért magas színvonalat meg kell tartanunk, s az áttetsző, jól kiegyenlített, szép hangzásért ugyanúgy meg kell küzdeni nap mint nap. R. Zs.

Hangszertanítás mellett muzsikálás

Karácsonyi koncert, ifjúsági hangversenyek a Szabolcsi Szimfonikus Zenekarral

Több mint fél évszázados múltat tekinthet vissza a Szabolcsi Szimfonikus Zenekar, hiszen az együttest 1951-ben alakították a nyíregyházi zeneiskola tanárai. A nyíregyházi Kodály hangversenyteremben rendszeresen muzsikál az együttes, de emellett diplomákban is közönség elé lépnek. A Szabolcsi Szimfonikus Zenekar is a Regionális Zenekarok Szövetségének a tagja lett. Az együttes mindennapjairól, terveiről Nagy Gyula elnököt kérdeztük.

■ Miért tartja fontosnak, hogy megalakult a regionális zenekari szövetség?

– A félhivatásos szimfonikus zenekarok működtetése 1990 után jelentősen megváltozott. A korábban többnyire művelődési házak által, városok és megyék fenntartásában működő zenekarok a 90-es évektől kezdve civil szervezetté váltak. A pályázati